

D

14. 2. 2024 ❤

2. ŠOLSKA NALOGA RAZČLEMBA, NUB + TVORJENJE BESEDILA

IME, PRIIMEK: Lira Jurkovič

RAZRED: 4.a

ŠTEVILLO TOČK: 90/67 = 74 %

OCENA: 1 2 3 4 5

PRIČETEK PISANJA: 12.36

Kriteriji ocenjevanja:

0 – 49,5 = nzd (1)

50 – 62 = zd (2)

62,5 – 76 = db (3)

76,5 – 89,5 = pdb (4)

90 – 100 = odl (5)

PREBERI IZHODIŠČNO BESEDILO IN REŠI DANE NALOGE.

Pomembno: naloge so točkovane s celimi točkami, pri odgovarjanju se upoštevajo jezikovno in pravopisno pravilno zapisani odgovori; zapis s samimi verzalkami se točkuje kot pravopisno neustrézen; pri nalogah, kjer je treba vnesti popravke (slogovne, slovnične ali pravopisne), se napačni popravki odštevajo od pravilnih do 0 točk znotraj posamezne naloge; če je potrebno izbrati/podčrtati pravilno možnost oz. možnosti in kandidat podčrta vse možnosti ali več, kot jih predvideva naloga, se ta naloga točkuje z 0 točkami. V nalogi so tudi naloge, ki so točkovane »po načelu vse ali nič«.

Viktorijini slapovi

Najširša zavesa padajoče vode na svetu izginja v bučečem belem oblaku

1 Viktorijini slapovi se popotnikom s severa napovedujejo z oblaki, ki se s čedalje bolj razločnim bučanjem nenehno valijo v afriško nebo. Tamkajšnje črnsko pleme je zato slapove, izpod katerih se dviga megla, poimenovalo Mosi-oa-Tunja, to je Bobneči dim.

2 Megla, ki se poganja 500 metrov visoko in je vidna 40 kilometrov daleč, naznanja nepričakovani, prelomen dremavost samo kdaj pa kdaj zmotijo redko posejani otoki.

3 Niti v valoviti, z drevesi posejani travnatih krajini na meji med Zambijo in Zimbabvejem niti v rečni strugi nič ne namiguje na bližnje divje dogajanje. Zambezi je tu, nekako na sredini svojega toka proti morju, širok več kot poldruži kilometra in pridušen – nenadoma pa se požene čez skalni rob kakšnih sto metrov globoko in se prelevi v gmoto besneče vode. Voda pada v vsej rečni širini, ki jo na vrhu prekinja le nekaj čeri, ter nepredstavljivo divje vre in buči, ko se ruši v skalno sotesko s stopnjastimi stenami, ki reko zožijo na komaj 60 metrov. Prizor je zares osupljiv. Ko reka po deževju naraste, se je v mogočnem slalu, ki je najširši na svetu, v minuti prelije čez poldruži kilometra širok skalni prag 550 milijonov litrov. Na polici nasproti soteske imenovani Nevarna točka padajoča voda dviguje tak vrtinec pršca, da v slovitem bobnečem oblaku ponese pod nebo celo obiskovalčev žepni robec.

4 Kadar vodne kapljice v zraku preseva sonce, nastajajo čudovite mavrice. Eden od treh glavnih delov, na katere cepijo slap štrleče čeri in otočki na pragu, se ravno zaradi tega pojava imenuje Mavrični slap, druga dva pa imata bolj stvarni imeni: Glavni slap in Vzhodni katarakt. V jasni mesečni noči meglica kapljic ustvarja še eno nenavadnost – mesečeve mavrico.

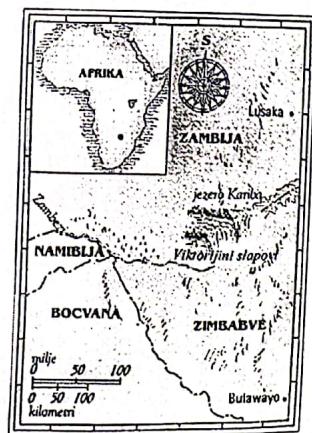
5 Skale ob slapovih porašča bohoten gozd, ki je zelen tudi v sušni dobi, ko je rastlinje na okoliških travnatih poljanah čisto ožgano. Gozd se imenuje Deževni gozd in se ohranja samo zaradi vlažne mikroklime, ki jo poji pršec izpod slapov.

6 Veličastje se nadaljuje še po slapovih, ko se vsa vodna gmota požene v ozko sotesko in se s čudovito in z divjo silovitostjo zaganja proti vrtinčastemu kotlu, imenovanemu Kipeči lonec. In nato se reka še okoli 65 kilometrov prebija skozi okljukaste soteske.

Sveti kraj

7 Na Zemlji le nekaj krajev vzbuja tolikšno tesnobo in spoštovanje. Pripadnike plemena Kololo, ki so nekoč živeli nad slapovi in jih poimenovali Bobneči dim, je prešnjala taka groza pred njimi, da se jim nikoli in nikjer niso približali. Za bližnje pleme Tonga so bili slapovi sveti, mavrica pa je pomenila božjo navzočnost. Ob Vzhodnem kataraktu so opravljali verske obrede in žrtvovali črne bike.

8 Škotski misijonar, zdravnik in raziskovalec David Livingstone, ki je leta 1855 kot prvi Evropejec obiskal to čudo, jih je poimenoval po svoji vladarici Viktorijini slapovi. Po Zambeziju, za katerega je upal, da bi lahko postal pomembna prometnica – Božja cesta – za dostop v osrednjo Afriko, je preplul 2700 kilometrov. Na plovbi s čolnom po reki navzdol je 16. novembra prispel do slapov, njihov oblak pa je opazil že zdavnaj prej. Pristal je ob otočku na robu praga in opazil, kako je pred njim vsa vodna gmota kar izginjala izpred oči. Zapisal je, da »se zdi, da se izgublja v zemljo, nasprotni rob brezna, v katero izginja, pa je oddaljen le osemdeset čevljev«.

9 Nadaljeval je: »Tega nisem razumel, dokler nisem trepetajoč od strahu zlezel do prepadnega roba, se zastrmel v veliko tesen, izdolbeno od enega rečnega brega do drugega, in videl, da se tisoč jardov širok tok poganja sto čevljev globoko in se nato nenadoma zoži na petnajst ali dvajset jardov. Vse skupaj je preprosto velika razpoka v trdi bazaltni kamnini, ki se razteza od desnega do levega brega in se nato nadaljuje skozi gričevje še trideset ali štirideset milj.« Pozneje je Livingstone poudaril, da je navedel prekratke razdalje. O slapovih pa je menil, da so »najčudovitejša znamenitost, kar sem jih videl v Afriki«. Zapisal je: »Človek ne vidi drugega kot gost bel oblak. Snežnobeli zastor je podoben milijardam majhnih kometov, ki drvijo v isto smer in od katerih vsak pušča za seboj svoj žarek pene.«

10 Naslednjega dne se je Livingstone vrnil na otok (zdaj imenovan Kazeruka ali Livingstonov otok), s katerega je prvič uzrl slapove, in posadil koščice marelice in breskve ter nekaj kavnih zrn. V neko drevo (baje je bil opičji kruhovec) je vrezal datum in svoji začetnici – to je bil edini trenutek v Afriki, ko je podlegel takci nečimrnosti, je priznal pozneje.

11 Na drugem potovanju k slapovom avgusta 1860 je izmeril globino prepada. Za to so spuščali v globino vrv, ki je bila na začetku obtežena z nekaj kroglami in označena s kosom belega blaga. »Eden od nas se je ulegel na štrelečo pečino, iztegnil glavo čez njo in opazoval spuščajočo se belo oznako, dokler obtežitev ni, ko so tovariši namerili 310 čevljev, obtičala na nagnjeni izboklini, verjetno 50 čevljev nad vodo, medtem ko je bilo dno v resnici še globlje. Bela cunja se je zdaj zdela velika kot kovanec za eno krono.« Tokrat je presodil, da so Viktorijini slapovi visoki okoli 108 metrov, torej približno dvakrat toliko kot Niagarski.

(Pridelano po vodniku po naravnih lepotah sveta Vsa čuda sveta (v izviku DISCOVERING THE WONDERS OF THE WORLD, London, 1993), avtorji Bernard Dampelton, Tim O'Hagan, Tim Healey idr., urednica Joana Walker, izdal Reader's Digest, prevedla Nada in Dušan Voglar, Mladinska knjiga Založba d. d., Ljubljana 2004.)

2. ŠOLSKA NALOGA

RAZČLEMBA NUB + TVORJENJE BESEDILA

1. V katerih okoliščinah je nastalo izhodiščno besedilo? Dopolni.

2/1

Besedilo je bilo izvorno napisano v angleščine jeziku. V izvirniku so besedilo napisali Bernard Tumleter, Tim O'Hagan in Tim Henley, besedilo sta prevedla Nada in Dina Vorjne Durjan. Slovenski prevod je bil objavljen v revnici Vsa tunda sveta, leta 2004 (čas in kraj objave). v Ljubljani.

2. S katerim prevladujočim namenom je bilo besedilo tvorjeno? Obkroži črko pred pravilnim nadaljevanjem povedi.

2/0

Sporočevalčev namen je bil

A opisati Viktorijine slapove, njihovo mogočnost in lepoto.

B prikazati Viktorijine slapove in njihovo odkritje ter izraziti svoje občudovanje slapov.

C predstaviti raziskovalca Livingstona in njegovo raziskovalno potovanje po Afriki.

3. V povedi pojasnite, kako je podnaslov izhodiščnega besedila vsebinsko povezan z naslovom.

2/0

Podnaslov opisuje izgled Viktorijinih slapov in poudari njihovo velikost ter ogroženost. Oba govornik o V. slapovih.

4. Ali naslednje trditve ustrezajo vsebini izhodiščnega besedila? Obkroži DA ozziroma NE.

3/0

Ob deževju se v tem mogočnem slapu čez 1,5 kilometra širok skalni prag prelije 550 milijonov dm ³ .	DA	NE
Prvi evropski obiskovalec tega svetovnega čудesa je bil angleški misijonar in raziskovalec David Livingstone.	DA	NE
Bohoten gozd ob slapovih se imenuje Deževni gozd in se ohranja tudi zaradi vlažne mikroklime, ki jo poji pršec izpod slapov. samo	DA	NE
David Livingstone je slapovom nadel tudi ime Bobneči dim.	DA	NE
Viktorijini slapovi so v Livingstonu vzbudili velik strah in občudovanje.	DA	NE
Raziskovalec David Livingstone je že ob svojem prvem potovanju izmeril globine prepada Viktorijinih slapov.	DA	NE
Črnska plemena so ob Viktorijinih slapovih iskala notranji mir.	DA	NE
Pripadniki plemena Kololo so se, čeprav jih je bilo strah, občasno približali Bobnečemu dimu.	DA	NE

5. O čem govori besedilo? Dopolni povedi.

2/0

Prvi del besedila govori o Viktorijinih slapovih, ki jih ustvarja reka Zambezi. Drugi del besedila pa govori o vlogi raziskovalca Davida Livingstona pri odkritju slapov.

6. Opredeli izhodiščno besedilo glede na njegove prevladujoče značilnosti. Podčrtaj ustrezne besede oz. besedne zveze.

2/0

Izhodiščno besedilo je publicistično / javno / neumetnostno / zasebno / duhovito pisan sestavek / enogovorno / reklama / znanstvena razprava /

2. ŠOLSKA NALOGA

RAZČLEMBA NUB + TVORJENJE BESEDILA

predstavitev osebe oz. združenja / parodija / poljudnoznanstveno
besedilo / slikovit komentar / objektivni opis.

7. Kakšen je prevladajoč odnos sporočevalca do teme v izhodiščnem besedilu? Podčrtajte ustrezeno
možnost ob poševnici in izbiro utemeljite z izpisom treh privednikov in treh prislovov iz 3.
3/

Prevladajoč odnos sporočevalca do teme je objektiven/subjektiven.

Izpisi besed:

Pričevniki: Čudovite, veličanstven, ~~daje~~

Prislovi: pod nebo, umirjenje, pseudarno

8. Reši nalogi.

6/5

- 8.1. S katerimi glasovi bi govorec pri branju prispevka v knjižnem jeziku izgovoril okrepljené črke v naslednjih besedah oz. predložnih zvezah? Izgovor obkroženih črk zapiši v oklepaje.

meglica

[ə]

izpod katerih

[t̪]

november

[ə]

[ə]

med letom

[t̪]

[é]

vrtinec

[ər̪]

[ə]

mavrica

[χ]

[ə]

skalni

[k̪]

[ə]

→ samo 1 glas

- 8.2. Kako bi napovedovalec na radio v knjižnem jeziku moral izgovoriti naglašene samoglasnike?

Zaznamujte mesto naglasa (obkrožite ustrezeno črko) in podčrtajte ustrezeno možnost ob poševnici.

umirjeno

Naglašeni samoglasnik je ozki e/široki e/samoglasnik i.

pšec

Naglašeni glas je soglasnik p/polglasnik/soglasnik r.

na mēji

Naglašeni samoglasnik je ozki e/široki e/polglasnik.

slapovi

Naglašeni samoglasnik je ozki o/široki o/samoglasnik a.

pridušen

Naglašeni samoglasnik je ozki e/široki e/polglasnik.

9. V izpisani povedi podčrtajte nenaglašene besede (breznaglasnice).

3/

Voda pada v vsej rečni širini, ki jo na vrhu prekinja nekaj čeri, ter nepredstavljivo divje vre in buči, ko se ruši v skalno sotesko s stopnjadi stenami.

10. V 1. in 4. odstavku sta privednika razločen in stvaren stopnjevanja nepravilno.

8/7

- 10.1. Kako sta stopnjevana izpisana privednika?

Vrsta stopnjevanja: stopnjevanje s ponovljanjem besede

Opis

- 10.2. Privednika pravilno stopnjuj in pojmenuj vse tri stopnje.

razločen razločnejsi

najrazločnejši

stvaren stvarnejši

najstvarnejši

Stopnja: osnovni

primerenih

presečnih

- 10.3. Pravilno obliko za 2. stopnjo privednikov uporabi v smiselnih povedih.

1. Njegov glas je razločnejši od mojega.

2. ŠOLSKA NALOGA.

RAZČLEMBA NUB + TVORJENJE BESEDILA

2. Uporabi stvarnejši opis svoje domačije.

11. V besedilu so uporabljeni tudi spodaj zapisani glagoli.

7/

11.1. Glagolom določi glagolski vid in glagolski čas.

Izpis glagolov	Glagolski vid	Glagolski čas
se napovedujejo	nedovršni ✓	sedanjih pretulnih sedanjih
je poimenovalo	dovršni ✓	steklenih -l
naznanja	nedovršni ✓	

11.2. Izpisanim glagoloma se napovedujejo in naznanja spremeni glagolski vid in vsakega posebej uporabi v smiselnih povedih (ne spreminja glagolskega časa).

1. poved: Telume se napovedajo ✓ začetku tedna.

2. poved: rezultate naznani vsak dan.

12. V besedilu so uporabljeni tudi samostalniki pleme, kruhovec, drevo, misijonar. Besede postavi v orodnik ednine in ugotovi posebnosti v sklanjatvi.

7/ 5

Samostalnik	Orodnik ednine	Opis posebnosti
pleme	s plemenom ✓	podaljševanje osnove z -n i
kruhovec	s kruhovcem ✓	izpad polglasnika ✓
drevo	z drevesom ✓	spremenjava osnove
misijonar	z misijonarem ✓	1. podaljševanje osnove -j -vrivanie 2. preglaš

13. V izhodiščnem besedilu so zapisane tudi spodne tvorjenke. Zapiši njihovo skladenjsko podstavo in ugotovi, po katerem besedotvornem načinu so nastale.

6/ 4

Tvorjenka	Skladenjska podstava	Besedotvorni način
odrezati	to, da odrezemo	
osemdeset	osem deset	sklapljanje ✓
nenavaden	tak, ki ni navaden	seslavjanje ✓
obiskovalčev	tak, ki je od obiskovalca	izpeljevanje ✓

14. V povedi podčrtaj stavčne člene in njihove dele.

4/ 3

Megla naznanja nepričakovani, prelomen in veličasten dogodek na potovanju Zambezija.

15. Reši naloge.

5/

15.1. Poved pravopisno popravi.

3

2. ŠOLSKA NALOGA.

RAZČLEMBA NUB + TVORJENJE BESEDILA

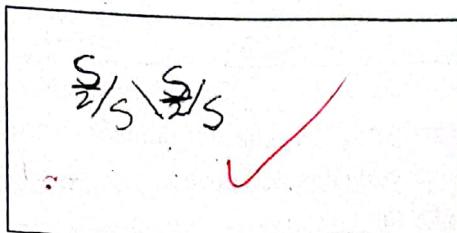
Na polici nasproti soteske, imenovani Nevarna točka, padača voda dviguje tak vrtinec pršca, da v slovitem bobnečem oblaku poneše pod nebo celo obiskovalčev žepni robec.

15.2. Utemeljitev popravkov:

Manjanta vežci pred in po prilastkovem odvisniku.

Poštavek

15.3. Nariši S-strukturo povedi v nalogi 15.1.

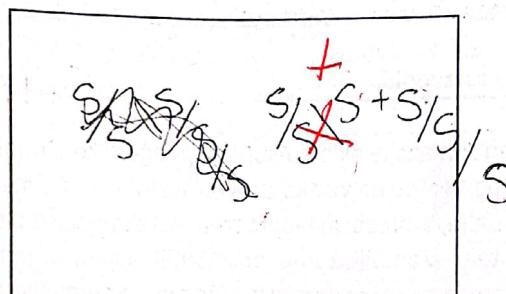

16. Preberi poved ter zgradbo ponazorji v S-strukturi.

5/11

Voda pada v vsej rečni širini, ki jo na vrhu prekinja le nekaj čeri, ter nepredstavljivo divje vre in buči, ko se ruši v skalno sotesko s stopnjastimi stenami, ki reko zožijo na komaj 60 metrov.

S-struktura:

16.1. Poimenuj vrsto odvisnikov. Poimenovanja zapiši po vrsti, kot si sledijo v povedi.

Vrste odvisnikov: *prilastkov, časovni, prilastkov*

16.2. Poimenuj vrsto priedaja.

Vrsta priedaja: *verbalno*

17. Izhodiščno besedilo govori tudi o Zambeziju. Kako odpravimo ponavljanje besede Zambezi? Za nanašalnico Zambezi zapiši dva različna naveznika iz 3. odstavka, kot zahteva naloga:

2/

nadpomenka

voda

osebna glagolska oblika

se gožene

18. Izhodiščno besedilo govori o Vzhodnem kataraktu. Preberi slovarske sestavke besede katarakt in odgovori na vprašanja.

8/5

katarákt -a m (â) zem. [brzica]

katarákt -a m 'večja brzica' (20. stol.).

Tujka, prevzeta po zgledu nem. Katarakt v enakem pomenu iz lat. *cataracta*, ta pa iz gr. *katarráktēs* 'brzica, strmec, slap', kar je posamostaljeno iz *katarráktēs* 'ki drvi, teče navzdol'. To je

2. ŠOLSKA NALOGA

RAZČLEMBA NUB + TVORJENJE BESEDILA

izpeljanka iz gr. katarássō, atiško kataráttō 'padam, lijem (o tekočini)', sestavljenke iz gr. katá 'dol' in rássō, atiško ráttō 'tolčem, bijem' (KI, 360).

katarákt -a m (ā)

geogr. brzica, zlasti večja; nilski katarakti

18.1. Iz katerega slovarja je 1. sestavek, iz katerega 2. in iz katerega 3. sestavek?

1. sestavek: zahodni SP

2. sestavek: elimološki

3. sestavek: slovar slovenskega knjižnega jezika → smo rekli, da napisem kratico ali pa t veliko

18.2. Preberi 2. slovarski sestavek in ugotovi, ali je beseda domača ali prevzeta. Podčrtaj ustreznost ob poševnici in svojo izbiro pojasni tako, da dopolniš poved.

Beseda katarakt je domača/prevzeta, saj smo jo preveli iz nemščine in latinsčine. = Parira it gr.

18.3. Preberi 3. slovarski sestavek in pojasni, v kateri stroki se uporablja beseda katarakt.

Uporabljajo se v geografskih stroki, kar izvedemo iz slovovnega knjižnika kataloga.

18.4. Pojasni, ali je raba strokovnih izrazov glede na vrsto besedila v izhodiščnem besedilu ustrezn?

Da, saj so vsi dovolj razumljivi in spadajo v kontekst besedila. Besedilo je tudi vodnih po znamenitostih, zato ga boste ljudje, ki jih zanimajo nova odprtina in tudi če boste ne bi poznali, bi sami poiskali njen pomen.

19. Tvor besedilo v skladu z navodili.

13/

Pravopis

10

Predstavljam si, da si se kot član slovenske ekipe uvrstil na geografsko olimpijado, ki bo jeseni 2024 v Zambiji. Lansko leto ste se s svojo ekipo uvrstili na visoko drugo mesto. Letos nimate dovolj denarja za udeležbo na olimpijadi, zato iščete pokrovitelje, ki bi tebi in tvojim trem sotekmovalcem omogočili pripravo na olimpijado, potovanje in namestitev v hotelu v Zambiji. Zaradi dosedanjih uspehov namreč pričakujete, da se boste tudi tokrat visoko uvrstili, želite si zmagati, saj se boste letos še bolje pripravili. Na izbrano podjetje naslov uradno prošnjo za pokroviteljstvo. Jedrni del besedila naj obsega od 100 do 130 besed.

2:3

V:3

3:1 (napredje naslov, napredje
napredje podpisov)

J: 3

↗ Sporočevalc na
vrhu, učebničnik
spodaj

Izobraževalni, geografski in naravni zavod Ljubljana

Cesta v kočevje 11

1000 Ljubljana

Lira Juskovič

Pričevna cesta 5

1000 Ljubljana

→ Izbrati neutralno
ime i če vi
niso i podano upr.

Petra Novak

zamenjava
14. 2. 2024, Ljubljana

POŠNJA ZA POKROVITELJSVO

Spostovani!

Pisem Vam v imenu skipe za geografsko olimpijado. Kot lanski leto smo se ponovno uspeli vrstiti na mednarodno olimpijado, ki bo letos potekala v Tazibiji. V priprave vsak teden vložimo ogromno truda in časa, kar so pokazali tudi naši lanski rezultati iz dimnjade in letoski dosegli na državnem tekmovanju.

Lani smo si pot im na olimpijado in bivanje tam uspeli finančirati sami, a letos ~~pa~~ tehnu žal ni tako. Cene letalskih kart so skoraj dvostrat dražje kot lani, vsi hoteli in hostli znotraj naših finančnih sposobnosti pa so že zdaj razprodani. Prosim Vas na Vas, ker vemo, da z veseljem podpirate uspešne dejake in pogosto pomagate pri cofinanciranju tekmovanj v znangu. V zameno za pomoč obljubimo, da se bomo potrudili če bolj ~~hot~~ vse leto do zdaj in nad našimi rezultati ne boste razočarani.

Hvala za razumelek in odgovor v čim krajšem času!

Lep pozdrav

Lira Juskovič

kontrolovan
podpis
sporenj